דאם כן לכתוב רחמנא גבי מועד. וליכא למימר דכי כתב רחמנא רעהו בתם לפטור תם דהדיוט בהקדש קאתי ומועד כדקא קאי ולהכי לא כתביה גבי מועד דלא חייביה רחמנא במועד אלא במקום שחייב בתם ולפטור לגמרי בשתיהם הדיוט בהקדש נמי לא אתי דא"כ לכתביה רחמנא גבי מועד דהוי רבותא טפי וגם ליכא למיטעי למדרשיה אלא לפטור וכ"ש בתם אלא ודאי מדלא כתב גבי מועד אתא רעהו לחייב תם בהקדש נזק שלם וה"ה שבא לפטור לגמרי תם דהקדש בהדיוט וכיון דתם פטור מועד נמי פטור וה"ק קרא רעהו הוא דאיכא חילוק בין תם למועד אבל כשאינו רעהו לא דהדיוט בהקדש חייב והקדש בהדיוט פטור:

עמד והתיר ממונן לישראל. משמע דוקא בענין זה שנגח *שור שלנו שור שלהם ומ"ד בפ' בתרא (לקמן דף קיג.) גזל כנעני אסור ניחא אבל למ"ד מותר קשה: **מפארן** הופיע ממונן לישראל. פי' הקונטרס שסיבב והחזיר התורה בכל האומות ולא קבלוה משמע שר"ל דבפארן נגלה לאומות וכן משמע בתרגום ירושלמי דמתרגם מטורא דגבלא אתגלי לבני ישמעאל ופארן ארץ ישמעאל היא כדכתיב בהגר ותשב במדבר פארן וברים מסכת ע"ז (דף ב: ותס*) אית דגרסי מאי בעי בשעיר מאי בעי בפארן וקשה דבשבת פ' ר"מ (ד' פט:) משמע דפארן הוא סיני דקתני ה' שמות שנקרא לו מדבר צין מדבר קדש מדבר פארן מדבר סיני מדבר קדמות וגרלה דמדבר סיני מדבר גדול ומלר אחד נקרא סיני ומלר אחר נקרא פארן וכל חמשה שמות דקתני במסכת שבת חמשה חלקים היו בו שכל אחד שמו נקרא כן ואע"ג דקדרים התם לכל השמות אין להקפיד על זה ובאומו לד ששמו פארן נגלה לבני ישמעאל: **אלא** אחדש. תימה הא אין עובדי כוכבים קרויין אחדש כדתניא בפ' המקבל (ב"מ קיד:) אמר רשב"י אין קבלי העובדי כוכבים ממלאים בהלל שנאמר אחש כי ימות ואין העובדי כוכבים קרויים אחש וכפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ותס*) פי' בקונטרס דר"מ דהכא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בן יוחי בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף פט. ותס*) ורבינו תם מפרש דיש חילוק בין אחש להאחש ד) תדע מדפריך ביבמות מקראי דנביאים ולא פריך מקראי דתורה דהאחש והבהמה אשר ימלא בשדה (שמות ט) אך התם הוי קודם מתן תורה ול"ת ל"ל הוה ליה למימר אחש ל"ל *ולא נאמר אלא האחש לאו פירכא היא דהך בריתא מגיא בת"כ ובומה דלא אמרינן דקתני התם וכן הוא אומר (ישעיה כו) פתחו שערים (רלשיכם) ויבא גוי וגו' ויבאו בשערים לא נאמר אלא גוי לדיק וכן הוא אומר הביבה [ה'] לעובדים כהגים לוים ושרלאים לא נאמר אלא לעובדים הא למדת שאפילו בקרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול וא"ת אחש עובדי כוכבים נמי קרויים אחש כדכתיב לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אחש וי"ל דבמקום שמזכיר הכא עובדי כוכבים בלשון אחש כלומר דבר חלש עולד מאחש וכן גבי חירם (יחזקאל כח) אתה אחש ולא אל וכן מה יעשה לי אחש (תהלים קיח) וריב"ל הקשה מדכתיב (ישעיה מג) ואתן אחש תחתיך ותירץ דדרשינן ואתן אחש תחתיך גבי ההוא רומאה בפרק בתרא דברכות (דף סב:) והא דאמר בהשולת (גיטין דף מז:) יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לאפוקי בה בורות שיחין ומערות מדכתיב והארץ נתן לבני אחש כבי אחש משמע אחש דרלשון*: **הרי** הוא ככהן גדול. הא דנקט כהן גדול משום דדרשינן בסוטה (דף ז:) יקרה היא מפניני מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים: **קראו** לומר דבע"כ עשו ע"פ דברי המושל ולא נתחייבו למסור עצמן אי נמי עשו עצמם גרים כדאי' בספרי דפרשה אף חובב עמים: **נשא** משה קל וחומר. אור"ת דלאו דוקא אלא כלומר עתיד משה לישא ק"ו אם לא שהחזירו הכתוב תחילה דקודם נאמר אל תגר את מואב ממה שנאמר גרור את המדינים והכיתם אותם שלא היה מחיירא בלק אלא מלחיכה בעצמה שלא היו מותרין אלא בתגריא וקרא דמדין אחר מעשה דבלק היה והא דקאמר נמי הקדוש ברוך הוא למשה לא כשעלתה על דעתך לאו דוקא הקשה הר"ר אלחנן דהכא משמע דאחר שנאמר גרור את המדינים עדיין היו מוזהרין שלא לגור מואב

תורה אור

דאם כן נכתוב קרא להאי "רעהו" גבי מועד: שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור: אמר' ממה נפשך אי "רעהו"=דוקא דכנעני כי נגח דישראל' נמי ליפטר ואי "רעהו"=לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דכנעני נחייב? א"ר אבהו אמר קרא עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים-ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימו עמד והתיר ממונן לישראל. רבי יוחנן אמר מהכא הופיע מהר פארן הופיע ממנם לישראל תניא נמי הכי שור של ישראל שנגח שור של כנעני=פטור מאי ואומר? וכי תימא האי "עמד וימודד ארץ" מבעי' ליה לכדרב מתנה וכדרב יוסף ת"ש "הופיע מהר פארן"=מפארן הופיע ממונן לישראל, מאי דרב מתנה? דא"ר מתנה "עמד וימודד ארץ ראה וכו' "מה ראה? ראה שבע מצות שנצטוו עליהן בני נח-לא קיימום עמד והגלה אותם מעל אדמתם ומאי משמע דהאי "ויתר" לישנא דאגלויי הוא? כתיב הכא "ויתר גוים" וכתיב התם לנתר בהן על הארץ ומתרגם לקפצא בהון על ארעא, מאי דרב יוסף דא"ר יוסף "עמד וימודד ארץ ראה וכו' "מה ראה? ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח-לא קיימום עמד והתירן להם, אתגורי אתגר-א"כ מצינו חומא נשבר, אמר מר בריה דרבנא לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שבר, ולא *והתניא דר"מ אומר מנין שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול? ת"ל "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" בהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא "אדם" הא למדת שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אמרי אין מקבלים עליהן שבר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה *דא"ר חנינא *גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה: ת"ר וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם, קראו ושנו ושלשו, בשעת פטירתן אמרו להם דקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור-של ישראל שנגח שור של כנעני פטור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם, ממ"נ: אי "רעהו"=דוקא אפילו דכנעני כי נגח דישראל ליפטר, ואי "רעהו"=לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דכנעני לחייב, ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות: רב שמואל בר יהודה שכיבא ליה ברתא, אמרו ליה רבנן לעולא קום ניזל נינחמיה אמר להן מאי אית לי גבי נחמתא דבבלאי-דגידופא הוא-דאמרי מאי אפשר למיעבד הא אפשר למיעבד עבדי! אזל הוא להודאי גביה א"ל ויאמר ה' (*אל משה) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות, אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר-ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה צרור את המדינים והכיתם אותם מואבים

ויקרא יח

ע"ז ב:

ע"ז ב. סנהדרין נט.

ויקרא יח

נקמן פז. ע"ז ב.

קדושין לא.

דברים ב [ע"ל אלי]

[ועי' תוספות ינמות סח. ד"ה ואין ומ"ש שם על הגליון]

מדבר כה

מיז א מיי' פ"ח מהלכות מ"ח סלכה יג סמג עשין יב עוש"ע י"ד סי' רמו סעיף ו:

רש"ל הגיה שור שלהם שור שלנו כו' וכתב מהרש"ם דה"ל להגיה דכוונת התוספות הוא דלענין נגיחה דוקא מותר גזל כנעני ונקט ריבה דמיגתא דמתיר. [ועי' מהרש"ל ומהר"ם]: כך דעת של ישראל שנגח שור של נכרי פטור

[ד"ה מאי]

נוש"א/מהנה

ב' פירושים נוספים לפסוק "ואתנך וכו' תובאות לעיין אל אי קיום ג' מצוות "נלאה" אמת ג) אלו מקבלים שכר במצוה ועושה

ב' שלבים כדי לחבין דברי ר"יוסף

[עי' תוס' ינמות סח ד"ה ואין וכ"כ בסנהדרין נט. דיש ספרים דגר' ר' ירמיה]

[עי' תוס' קדושין לא. ותוס' ע"ז ב. ד"ה גדול]

נוש"א

עוד בענין שור של ישראל שנגח שור של עכו"ם שהוא פטור

[ד"ה אלא]

[ד"ה ואין]

נוש"א

תגמומי עולם על מות בתו של ר' שמואל בר יהודה ואיסור עשיית מלחמה עם מואב

שיטה מקובצת

ג) ראה שבע מצות וכו'. משמע דכל שמקיימין שבע מצות דינם אצלנו כדיננו אצלם. ומעתה אין צריך לומר באומות הנדורות בדרכי דתות ונטומים (מפירי ז"ל): ד) ממונן לישראל. לומר ראה שאכזרים ולב רע להם והשודים על כל שהן מצווין משבע מצות וכ"ש שאינן מצרים בצרת אחיהם לפיכך קנסם הכתוב כדי שישמרו שוויהן וכ"ז לא דברו אלא על ז' אומות דכתיב בהו לא תחי' כל נשמה כו' (ס"ל יסונתן ז"ל): ג) ודבר זה אין אנו מודיעים למלכות. כ"ז מדברי הסרדיוטות הוא כלומר ובדבר הזה נעשה חסד עמכם שלא להודיעו למלכות (תלמיד הר"פ ז"ל):

ד) בין אדם להאדם. ההיינו שעמא דהאדם הוי מיעוט אחר מיעוט אדם הוי מיעוט האדם הוי מיעוט כאיסור המיושר שבאדם כמו הירך המיוחסת שבירך ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות (הרלש"ם ז"ל):

גליון הש"ס תוס' ד"ה דא"כ כו' דלא חייביה רחמנא במועד. עי' לקמן דף מב ע"א תוס' ד"ה כתב: